

DANSK INSTITUT FOR INTERNATIONALE STUDIER

STRANDGADE 56 • 1401 København K
32 69 87 87 • diis@diis.dk • www.diis.dk

DIIS Brief

EU's fremtidige militære rolle i Bosnien-Hercegovina – ESDP med 'Berlin+' i felten

Niels Aadal Rasmussen

Juli 2004

"Den europæiske forsvarsdimension er ikke blevet udviklet som en teoretisk øvelse, men under pres af den virkelighed, som de europæiske lande er blevet konfronteret med, og som ikke mindst har udspillet sig i det tidligere Jugoslavien".¹ Beslutningerne, om at EU skal overtage det militære ansvar for den igangværende fredsoperation i Bosnien-Hercegovina fra NATO, er yderligere en illustration heraf. Den ny operation bliver med en styrke på 7.000 den største, EU har givet sig i kast med, og den vil sætte 'Berlin+'-samarbejdet på en langt alvorligere prøve, end det var tilfældet i Makedonien, hvor en EU-styrke på 400 mand tog over fra NATO i 2003. Udfordringen for EU bliver ikke mindre af, at der ikke blot bliver tale om et simpelt hattebytte. Tværtimod vil EU erstatte NATOs militære operation med en multifunktionel operation med både civile og militære komponenter, der udnytter alle de instrumenter, som EU har til rådighed. EU-operationen bliver således en udmøntning af den sikkerhedsstrategi, som EU lancerede i 2003, og EU's erfaringer i Bosnien vil på længere sigt få indflydelse på EU's muligheder for også at overtage ansvaret i Kosovo.

Niels Aadal Rasmussen, forsker ved DIIS, Afdelingen for Konflikt- og Sikkerhedsstudier

EU's overtagelse inden udgangen af 2004 af NATO's militære rolle i Bosnien-Hercegovina kan umiddelbart tage sig ud som et simpelt 'hatte-bytte' fra NATO til EU. Troppebidragene - bortset fra de amerikanske - forbliver stort set de samme, de bliver hvor de er i felten og bytter blot deres NATO-hat til en EU-hat. EU's militære indsats, der også kan omfatte troppebidrag fra europæiske NATO-lande, der ikke er medlemmer af EU, samt Canada, ventes imidlertid at indgå i en bredere koordineret indsats, der også omfatter opbygningen af en lokal politistyrke og retsinstanser samt støtte til den demokratiske og sociale udvikling i landet.

I dette Research Brief vil det blive beskrevet, hvordan NATO og EU nåede frem til beslutningerne om, at NATO skulle afslutte den hidtidige stabiliseringsoperation (SFOR) og overdrage ansvaret til en ny EU-styrke, 'Althea'. Hvorvidt der bliver tale om en gnidningsfri overtagelse afhænger ikke alene af den politiske vilje på tværs af Atlanten til at gennemføre et tæt samarbejde om krisestyring og de specifikke planer for EU's og NATO's aftalte samarbejde, men i praksis også af en række konkrete beslutninger, som skal træffes om kommandostrukturer, opstilling og udpegelse af reserver, civilt samarbejde og finansiering.

NATO's beslutning om ophør af SFOR

NATO besluttede på topmødet i Istanbul den 28.-29. juni 2004 at afslutte stabiliseringsoperationen (SFOR) i Bosnien-Hercegovina med udgangen af 2004.¹ Beslutningen blev truffet i lyset af EU's tilbud om overtagelse af det internationale samfunds militære rolle i landet i henhold til Dayton-aftalen fra 1995. EU's fremtidige militære tilstedeværelse vil blive gennemført i overensstemmelse med en beslutning i FN's Sikkerhedsråd i henhold til FN-Pagtens kapitel VII, der bemyndiger magtanvendelse ud over selvforsvar. Overtagelsen indebærer således et samarbejde mellem på den ene side FN som opdragsgiver og på den anden side henholdsvis NATO og EU som udførende organisationer. NATO's og EU's indbyrdes samarbejde skal ske i overensstemmelse med det såkaldte 'Berlin+'-arrangement, som indebærer, at EU har adgang til NATO's planlægningskapacitet samt til NATO's militære aktiver og kollektive midler. Overtagelsen bliver første store prøve for dette samarbejdsarrangement.²

Mens NATO's oprindelige militære tilstedeværelse i Bosnien-Hercegovina omfattede over 60.000 soldater, er den i de forløbne næsten ti år siden Dayton-aftalen gradvist reduceret til i 2004 at omfatte omkring 7.000 soldater fordelt på tre geografiske hovedområder og et antal mindre grupper. Da EU's styrkemål må forventes at skulle opretholde samme sikkerhedsniveau som NATO's bliver den kommende EU-operation med omkring 7.000 soldater EU's hidtil mest omfattende krisestyringsopgave.

NATO's beslutning indebærer dog ikke et totalt ophør for NATO's tilstedeværelse i Bosnien-Hercegovina. Tværtimod vil NATO opretholde et hovedkvarter i Sarajevo under ledelse af en amerikansk general for de tilbageværende NATO-styrker, som får til primær opgave at videreføre bistanden til reform af det lokale forsvar. Endvidere skal NATO fortsat bistå med bekæmpelse af terrorisme, støtte til eftersøgning af krigsforbrydere samt indhentning af efterretninger sammen med EU.

---

¹ <http://www.nato.int/docu/update/2004/06-june/e0629f.htm>.

² Lisbet Zilmer-Johns, "Samarbejdet mellem EU og NATO om krisestyring: Vil det holde?", IIS Research Brief nr. 27, København, april 2003.

Forudsætningen for NATO's neddrøstning af engagementet i Bosnien-Hercegovina - og dermed den amerikanske tilstedeværelse i denne del af det vestlige Balkan - er den forbedrede sikkerhedssituation. Det må da også erkendes, at der efterhånden er blevet langt mellem voldelige episoder imellem eller indenfor de etniske enheder i landet. Men det er heller ikke nogen hemmelighed, at USA har haft et stærkt ønske om at kunne trække sine 1.400 soldater ud af Bosnien-Hercegovina for at lette det hårde pres som Irak-operationen lægger på den amerikanske hær.

I Kosovo opretholdes en amerikansk militær tilstedeværelse på omkring 2.000 soldater i og omkring den store og ganske tungt udrustede amerikanske militærbase 'Camp Bondsteel'. Disse styrker vil med et teknisk udtryk udgøre en 'over the horizon'-indsatsstyrke også i forhold til Bosnien-Hercegovina. Hvorvidt de også kommer til formelt at udgøre en strategisk reserve for EU's fremtidige militære styrke i nabolandet er dog endnu uafklaret.

EU's beslutning om overtagelse

EU's udenrigsministre kunne med forudgående kendskab til Istanbul-topmødets beslutning midt i juni 2004 hilse det velkomment, at en ny operation under den Fælles Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik (ESDP) er under forberedelse som efterfølger for SFOR i Bosnien-Hercegovina.³ Et indledende Militært Direktiv er under forberedelse hos EU's civile og militære myndigheder, under politisk opsyn af EU's Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité. I konsultation med NATO og i overensstemmelse med 'Berlin+' er EU dermed i stand til at påbegynde den operative planlægning af en ny militær EU-styrke. Også de bosniske myndigheder, som fra begyndelsen havde næret en vis skepsis over at miste den amerikanske tilstedeværelse, som SFOR indebærer, er inddraget i forberedelserne til EU's overtagelse af det militære ansvar.

EU's beslutning om overtagelsen fandt selvsagt ikke sted ud i den blå luft. Ikke alene kan tilbudet ses som en naturlig konsekvens af EU's arbejde med opbygningen af en Fælles Europæisk Sikkerheds- og Forsvarspolitik, men det var oprindeligt fremsat allerede i efteråret 2002, og sideløbende med den overordnede udformning af denne politik havde EU i den Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité konkret påbegyndt arbejdet med overtagelsen af SFOR i hvert fald fra årsskiftet 2003/04.⁴

Baggrunden for EU's beslutning om overtagelse

EU's tilbud om overtagelse af det internationale samfunds militære forpligtelser efter Dayton-aftalen blev oprindeligt fremsat på Det Europæiske Råds møde i København i december 2002, hvor

---

³ http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/80952.pdf

⁴ Council of the EU, "ESDP Presidency Report", doc. 10547/04, den 15. juni 2004, http://register.consilium.eu.int/servlet/driver?page=Result&lang=EN&typ=Advanced&cmsid=639&ff_COTE_DOCUMENT=10547%2F04&ff_COTE_DOSSIER_INST=&ff_TITRE=&ff_FT_TEXT=&ff_SOUS_COTE_MATIERE=&dd_DATE_DOCUMENT=15%2F06%2F04&dd_DATE_REUNION=&dd_FT_DATE=&fc=REGAISEN&srm=25&md=100&ssf=

Unionen erklærede sig beredt til at lede en militær operation i Bosnien-Hercegovina efter SFOR.⁵ For at forstå den beslutning, EU netop i juni 2004 har truffet om at iværksætte sin hidtil største militære operation, er det på sin plads at kaste blikket tilbage på udviklingen fra 1990'erne og op til Københavns-topmødet i 2002:

For det første var det konkret Jugoslaviens opløsning, som gav stødet til udformningen af den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik (CFSP). Det fulgte derfor naturligt, at det vestlige Balkan i almindelighed har været en slags prøveområde for den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik op gennem 90'erne og i forbindelse med håndteringen af krige og kriser på det vestlige Balkan. Endnu i forbindelse med Kosovo-krisen i foråret 1999 var EU ikke parat, og NATO blev derfor det redskab det internationale samfund benyttede sig af.⁶ EU var helt på det rene med denne svaghed, og Tony Blair gav bolden op til udarbejdelsen af den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik. Men allerede i sommeren 2001, da modsætningerne i Makedonien gav sig udslag i voldelige episoder mellem etniske albanere og etniske makedonere, greb EU ind og tvang - i samarbejde med NATO - de stridende parter til at nedlægge våbnene og sætte sig til forhandlingsbordet. Det resulterede i den inter-etniske forsoningsaftale i august 2001, Ohrid-rammeaftalen, der kan ses som et direkte resultat af den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik. Rammeaftalens gennemførelse sker derfor logisk nok i tæt samarbejde med EU, som først overtog ansvaret for den internationale, militære kontrol med de bjergrige konfliktområder ved de makedonske grænser til Kosovo og Albanien fra NATO i begyndelsen af 2003. Senere afløstes EU's militære styrke i Makedonien 'Concordia' i slutningen af 2003 af en EU politimission i Makedonien, 'Proxima'.⁷

For det andet var EU fra slutningen af 1990'erne i fuld gang med at manifestere sin tilstedeværelse i netop Bosnien-Hercegovina. Fra begyndelsen af 2002 blev FN's Høje Repræsentant i Sarajevo, Paddy Ashdown, dobbelthattet som EU's Særlige Repræsentant i landet, og ved begyndelsen af 2003 stod EU's politimission, EUPM for at overtage det politimæssige ansvar fra FN. Ganske vist havde Ashdowns forgængere, som havde fungeret som faktiske administratorer og nærmest guvernører i landet, alle været europæere og repræsentanter for EU-medlemslande. Men der var hen ad vejen sket en gradvis reduktion af den amerikanske indflydelse på ganske mange civile områder i opbygningen af den multietniske statsdannelse. At denne tendens logisk ville føre videre til det militære område og dermed åbne mulighed for en afslutning af SFOR, kunne derfor ikke i sig selv komme som nogen overraskelse.

Endelig for det tredje lykkedes det altså netop i december 2002 NATO og EU at nå frem til en formel for det fremtidige samarbejde mellem de to internationale organisationer, som var en forudsætning for EU's tilbud om overtagelse af en operation som den i Bosnien-Hercegovina. Som nævnt betød den endelige enighed om formelen 'Berlin+', at EU har adgang til NATO's planlægningskapacitet samt til NATO's militære aktiver og kollektive midler.⁸ Endvidere åbner arrangementet mulighed for en rent europæisk kommando over en militær styrke, ligesom NATO generelt har forpligtet sig til at planlægge allierede styrker, så de tager højde for netop en EU operation bemandet med europæiske styrker. I praksis vil et af de mest synlige, formelle resultater af denne EU/NATO-enighed blive, at den overordnede, strategiske kommando over EU-operationen i Bosnien-Hercegovina henlægges til NATO's stedfortrædende øverstkommanderende i Europa,

---

⁵ http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/73842.pdf

⁶ Nielsen op.cit. s. 127.

⁷ Dov Lynch & Antonio Missiroli, "ESDP Operations", EU Institute for Security Studies, Paris, 2003, <http://www.iss-eu.org/esdp/09-dvl-am.pdf>

⁸ LZ-J, op.cit. Research Brief 27/2003.

DSACEUR, og at den i praksis vil få et kommandoforhold til NATO's sydeuropæiske hovedkvarter i Napoli, ligesom SFOR.

ESDP-krisestyringsoperationer			
Operation	Opgaver	Styrke	Varighed
EU's politimission 'EUPM' i Bosnien-Hercegovina	Etablere holdbare politiforhold under BiH's ejerskab i henhold til den bedste europæiske og internationale praksis gennem overvågning, vejledning og inspektion	500 politifolk	Jan. 2003-
EU's militære operation 'Concordia' i Makedonien	Bidrage yderligere til en stabil sikkerhedssituation og gennemførelse af Ohrid rammeaftalen 2001	400 soldater	Marts-dec. 2003
EU's politimission 'Proxima' i Makedonien	Overvåge, vejlede og rådgive landets politi og derved bistå i kampen mod organiseret kriminalitet samt fremme europæiske politi standarder	150 politifolk	Dec. 2003-
EU's militære operation 'Artemis' i Congo	Bidrage til stabilisering af sikkerhedssituationen og forbedring af den humanitære situation i Bunia	1.400 soldater	Juni-sept. 2003
EU's retssikkerhedsmission 'EUJUST THEMIS' i Georgien	Støtte de georgiske myndigheder i reform af det strafferetlige system	10 retssikkerhedsseksperter	Juli 2004-
EU's militære mission 'Althea' i Bosnien-Hercegovina	Virke afskrækkende og sikre fortsat overholdelse af Dayton-aftalen samt bidrage til fredelige og sikre omgivelser for at gennemføre de civile aspekter af aftalen	7.000 soldater	Dec. 2004-

Kilde: Rådet for den Europæiske Union

EU's militære rolle i Bosnien-Hercegovina og samarbejdet med NATO

EU's og NATO's samarbejde om krisestyring er reguleret i 'Berlin+'-arrangementet, der som nævnt omfatter adgang til NATO's planlægning, militære aktiver og kollektive midler. Samarbejdet må for at understøtte en operation som EU's overtagelse af NATO's militære rolle i Bosnien-Hercegovina omfatte såvel en overordnet operativ kapacitet som oprettelsen af mere praktisk betonedede samarbejdsrelationer mellem de respektive hovedkvarterer og stabe.

På det overordnede plan traf EU's stats- og regeringschefer i Bruxelles den 17.-18. juni 2004 beslutning om under overskriften "Europæisk Forsvar" at gå videre med konsultationer mellem EU og NATO om generel planlægning og operationer.⁹ EU besluttede senest pr 1. januar 2006 at oprette et egentligt Operationscenter - en længe påtænkt institution, der har givet anledning til

⁹ http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/81035.pdf

ualmindelig megen og langvarig drøftelse mellem EU-landene, navnlig især Frankrig-Tyskland på den ene side og Storbritannien på den anden side.

Tanken om et EU-Operationscenter fik form under det mini-topmøde, som Belgien var vært for i slutningen af april 2003 netop da uenigheden om den internationale indsats i Irak stod på sit højeste, og hvori Frankrig, Tyskland og Luxembourg deltog. Meningen var formentlig at provokere den amerikanske regering og dens Irak-allierede regeringer blandt EU-medlems- og kandidatlandene ved at opkaste en konkret plan for et Operationscenter i Tervuren nær Bruxelles som led i den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik.¹⁰ Planen faldt dog i denne udformning dels af mangel på politisk vilje blandt de øvrige EU-medlemmer og dels i og med, at det var vanskeligt både at påvise et praktisk, militært behov herfor og samtidigt have så stor en kvalificeret militærstab, og dertil knyttede budgetmidler, at man ville være i stand til at bemane endnu et hovedkvarter foruden at levere til de allerede eksisterende.¹¹

På Det Europæiske Råds møde i juni blev løsningen, at det planlagte Operationscenter netop ikke skal være et såkaldt ”stående hovedkvarter”, altså en permanent kommandocentral for militære operationer i EU-regi. Selvstændige europæiske militæroperationer skal derfor fortsat som hovedregel ledes fra nationale, militære hovedkvarterer. EU’s egen, fælles Militære Stab, EUMS kan særligt komme på tale, hvor der er behov for en fælles civil/militær indsats, og hvor et nationalt hovedkvarter ikke kan udpeges. Det fremtidige Operationscenter skal ifølge beslutningen til sin tid være i stand til at planlægge og lede operationer inden for det forudsete spektrum og i et omfang svarende til EU’s fælles militære styrke i Congo, ’Artemis’.

På det mere praktiske plan besluttedes det, på baggrund af en rapport fra generalsekretær Solana, at gå videre med oprettelse af en civil/militær celle inden for EU’s Militærstab, som skulle kunne påbegynde sit arbejde ved årets udgang, altså i praksis nøjagtigt samtidig med EU’s overtagelse af NATO’s militære rolle i Bosnien-Hercegovina.

I konsekvens af ’Berlin+’ var der endvidere blandt EU-landene enighed om oprettelsen af en begrænset EU-enhed ved NATO’s europæiske militære hovedkvarter, SHAPE, og om herigennem at forbinde NATO’s stabe med EUMS. Oprettelsen skal ske gennem kontakt mellem EU’s og NATO’s generalsekretærer, og igen er tidsfristen sat til årets udgang.

Hermed er imidlertid blot en del af grundlaget for EU’s overtagelse af NATO’s militære rolle i Bosnien-Hercegovina bragt på plads. Som i så mange andre sammenhænge kan det vise sig, at ’the Devil is in the Details’.

For det første udestår opfyldelsen og udformningen af en lang række finansielle og praktiske forudsætninger for iværksættelsen og gennemførelsen af en så ganske omfattende militær operation, som der trods alt fortsat vil være behov for i Bosnien-Hercegovina. Ganske vist er landets sikkerhedssituation som nævnt afgørende forbedret, men der er dog tale om et geografisk område, hvor formentlig indtil flere eftersøgte krigsforbrydere i årevis har formået at holde sig uden for myndighedernes og SFOR’s rækkevidde. Hertil kommer, at den formentlig største forhindring for

---

¹⁰ Daniel Keohane, “ESDP and Military Reform” i Jess Pilegaard (ed.) *The Politics of European Security*, København, DIIS, 2004, s. 119, smlgn. “European Defence: A Proposal for a White Paper”, Report of an independent Task Force EU IIS, Paris, May 2004, s.126.

¹¹ Michael Quinlan, ”Fremtiden for EU’s forsvarsprojekt”, *Udenrigs*, nr.4, 2003, København, s. 48-49.

opbygningen af et demokratisk retssamfund udgøres af den organiserede kriminalitet, som selv efter regionale forhold har et skræmmende omfang. Formentlig bliver en hovedopgave for EU's militære og civilt/militære operation netop at bidrage til myndighedernes kamp mod organiseret kriminalitet i samarbejde med de øvrige lande i regionen og de internationale organisationer.

For det andet udestår i praksis afklaringen af en lang række spørgsmål som erfaringerne ikke mindst fra FN's indsats på det vestlige Balkan i begyndelsen og midten af 1990'erne har vist er afgørende for en international militær indsats af denne karakter.

EU's udenrigsministre traf på mødet den 12.-13. juli 2004 beslutning om en Fælles Aktion om den militære operation i Bosnien-Hercegovina. Som leder af operationen udpegedes som ventet den næstkommanderende for NATO's styrker i Europa (DSACEUR), den tyske admiral Rainer Feist. Styrkens leder bliver i første omgang den britiske general A. David Leakey – senere i 2005 formentlig en italiensk kollega - og det operative hovedkvarter vil få plads i NATO-hovedkvarteret SHAPE i Belgien. Den politiske koordination for EU i Bosnien-Hercegovina overlades som ventet til den særlige repræsentant Paddy Ashdown. Endelig besluttedes det, at EU's fælles udgifter skal administreres efter særlige retningslinjer den såkaldte "Athena-mekanisme", der indebærer bidrag fra medlemslandene på grundlag af en BNP-nøgle for et beløb af 71,7 millioner Euro.

Tilbage står dog stadig åbne spørgsmål vedrørende regler for styrkernes magtanvendelse, herunder 'Rules of Engagement', samarbejdet med den internationale politimission (EUPM) og afklaring af kommandoforholdet¹², indhentning af efterretninger i samarbejde med NATO samt opstilling eller udpegelse af reserver både på det overordnede strategiske plan og på det mere jordnære taktiske plan samt civilt samarbejde.

Udgangspunktet for EU-styrkens opgaver vil naturligvis være de opgaver, som SFOR hidtil har løst, dvs. afskrækkelse eller hindring af en genoptagelse af fjendtlighederne eller nye trusler mod freden, konsolidering af hidtidige resultater og befordring af fredsprocessen samt støtte til civile organisationer. Konkret har NATO medvirket til en reduktion af de lokale væbnede styrker, indsamling af våben, forsøg på pågribelse af krigsforbrydere, kontrol med luftrummet over Bosnien-Hercegovina og bistand til flygtninges tilbagevenden. SFOR's civile opgaver er gradvist gået fra at formidle humanitær bistand og genopbygning af infrastruktur til støtte til den civile gennemførelse af fredsftalen under ledelse af FN's Høje Repræsentant, Paddy Ashdown.

Europæisk sikkerheds- og forsvarspolitik eller blot 'hatte-bytte'?

EU's styrke i Bosnien-Hercegovina fra december 2004 vil have mange lighedspunkter med SFOR. Hovedkvarteret vil blive placeret samme sted som NATO's, dvs. 'Camp Butmir', og inddelingen i tre områder med hvert sit hovedkvarter i hhv. Tuzla, Mostar og Banja Luka vil nok også være uændret. Hovedparten af troppebidragene – bortset fra de amerikanske – vil være stort set de samme fra EU's medlemslande, men også fra interesserede tredjelande. I en vis forstand vil der i praksis derfor blive tale om, at NATO-hatten blot byttes om med en ny EU-hat.

---

¹² Lisbet Zilmer-Johns, "Dansk sikkerhedspolitik profil – tilbage til start?", IIS Report 2003/1, København, s.22.

Imidlertid forventes EU's overtagelse af krisestyringsindsatsen i Bosnien at blive et eksempel på, hvorledes militære indsatser kan indgå i en bredere koordineret indsats.¹³ EU vil få den overordnede strategiske ledelse og vil her kunne vise værdien af en samtidig anvendelse af den række udenrigspolitiske instrumenter, som står til rådighed for Unionen. Operationen vil således omfatte sammensætning af en militær styrke, opbygning af en lokal politistyrke og retsinstanter samt støtte til den demokratiske og sociale udvikling i Bosnien.¹⁴

Det Europæiske Råds beslutning om overtagelsen af NATO's militære rolle i Bosnien-Hercegovina blev derfor logisk ledsaget af vedtagelsen af en overordnet ('comprehensive') politik over for netop dette land som led i EU's Globale Sikkerhedsstrategi.¹⁵ EU's særlige Bosnien-Hercegovina-politik omfatter grundlæggende henvisning til også dette lands perspektiv om fremtidigt medlemskab af Unionen og de hertil knyttede forhåbninger om snarlig optagelse af forhandlinger om en Stabiliserings- og Associeringsaftale med EU. For at sikre sammenhæng i EU's indsats i Bosnien-Hercegovina skal der træffes arrangementer i Bruxelles for at EU's indsatser, militært, civilt og bistandsmæssigt alle trækker i samme retning. Desuden skal der i felten, altså i Sarajevo, oprettes koordination under ledelse af EU's særlige repræsentant Paddy Ashdown mellem EU's forskellige institutioner og lokale kontorer, således at der opnås en intern synergi mellem programmer og projekter, herunder også mellem de forskellige søjler i EU samarbejdet (Kommissionen i forhold til det mellemstatslige samarbejde på indenrigs- og justitsområdet, herunder Europol).¹⁶

Set i dette perspektiv bliver EU's overtagelse af NATO's rolle i Bosnien-Hercegovina derfor ikke blot et 'hatte-bytte', men noget andet og mere som led i den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik, der igen er en del af den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik.

I et videre perspektiv er det nærliggende, at de erfaringer, EU måtte indhøste i Bosnien-Hercegovina med en militær rolle suppleret med andre politiske indsatser navnlig på det civile sikkerhedsområde på sigt, vil kunne anvendes i Kosovo. EU's globale krisestyringskapacitet på det civile område omfatter globalt politisamarbejde med en reaktionsstyrke på 5.000 politifolk, retsstatsprincippet i form af godt 275 anklagere, dommere og fængselspersonale, civiladministration med omkring 250 forvaltningsekspertter generelt, socialt og inden for infrastruktur samt civilbeskyttelseshold på kort varsel med 2.000 personer.¹⁷

Indtil EU får en udenrigsminister og –tjeneste som omtalt i Forfatningstraktaten, bliver det afgørende for EU's erfaringer efter alt at dømme koordinationen mellem EU's søjler i felten og dermed især afhængig af det personlige forhold mellem Kommissionens stedlige repræsentant og EU's Særlige Repræsentant i Bosnien-Hercegovina.¹⁸

¹³ Council of the EU, "ESDP Presidency Report", op. cit. s.5.

¹⁴ Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet, "Samtænkning af civil og militær indsats i internationale operationer", København, juni 2004, <http://www.fmn.dk/NR/rdonlyres/4BE8908C-864D-42EE-B687-AF2BADE6F9CF/0/Samtænkning.pdf>

¹⁵ Jean-Yves Haine, "The Union Inaugural Address" i Pilegaard op. cit. s. 39ff. "A Secure Europe in a Better World" leder i første omgang op til fire konkrete indsatser fra EU's side: effektiv multilateralisme i FN, kamp mod terrorisme, en Mellemost-strategi og en samlet politik for Bosnien-Hercegovina.

¹⁶ <http://www.senat.cz/ISO-8859-2.en.cgi/cgi-bin/sqw1250.cgi/new/sqw/orig.sqw?K=AGENDAEU1&CID=723&PRIPONA=doc>

¹⁷ LZ-J, op.cit. Report 2003/1, s. 2.

¹⁸ Rory Keane, "EUFOR Mission for Bosnia by the end of 2004", *ISIS European Security Review*, nr.23, July 2004, <http://www.isis-europe.org/ftp/Download/ESR%2023-print%20friendly.pdf>

Litteratur:

Blandt de ovenfor citerede arbejder er grundbogen på dansk for den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik fortsat – selvom den er skrevet før den 11. september 2001:

1. Reimer R. Nielsen, *Den europæiske forsvarsdimension – Baggrund og perspektiver*, København, DUPI, 2001.

En senere antologi er mere specialiseret:

2. Jess Pilegaard (ed.), *The Politics of European Security*, København, DIIS 2004.

Endvidere

3. Peter Viggo Jakobsen, "The Emerging EU Civilian Crisis Management Capacity – A "real added value" for the UN?", Background paper for The Copenhagen Seminar on Civilian Crisis Management arrangeret af Udenrigsministeriet, 8.-9. juni 2004, <http://www.um.dk/NR/rdonlyres/78419463-FF4E-486B-83F6-4B758DC181B5/0/ViggoEUCIVCMarticle.pdf>.

I øvrigt kan anbefales:

4. Rachel Anne Lutz, *Military Capabilities for a European Defence*, København, DUPI, 2001.
5. Kristine Kyllèsbech, *Den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik*, København, DUPI, 2002.
6. Kenneth Schmidt Hansen (red.), *Stabilitet på Balkan*, København, DUPI, 2002.
7. Rory Keane, "EUFOR Mission for Bosnia by the End of 2004", *ISIS European Security Review*, nr. 23, July 2004.

DIIS's Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier

Dette DIIS Brief indgår i de forsvars- og sikkerhedspolitiske studier. Projektet, der er finansieret af Forsvarsministeriet, startede i 2000 og løber frem til 2009.

De forsvars- og sikkerhedspolitiske studier har fokuseret på EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, NATO og den såkaldte revolution i militære anliggender.

I en tid, hvor betingelserne for at føre sikkerhedspolitik og opnå sikkerhed forandres, finder DIIS det afgørende, at de forsvars- og sikkerhedspolitiske studier udnytter synergien mellem teoretiske overvejelser om sikkerhedens nye karakter og konkrete analyser af de nye krav til sikkerhedspolitik. Ydermere er indholdet af en sådan afgørende ny dagsorden vigtig at videre formidle til offentligheden.

Forskningsopgaver formuleres i samarbejde med Forsvars- og Udenrigsministeriet. Forskningen og konklusionerne af denne er uafhængige, og afspejler hverken de involverede ministeriers synspunkter eller en officiel DIIS holdning til det givne spørgsmål.

Resultaterne af de forsvars- og sikkerhedspolitiske studier tager mange former – fra 'research briefs' til artikler i internationale videnskabelige tidsskrifter – for at leve op til vores mål at foretage forskning af høj kvalitet og formidle denne til offentligheden.

Fagligt Panel

Christopher Coker, Reader, London School of Economics and Political Science

Heather Grabbe, Research Director, Centre for European Reform

Lene Hansen, lektor, Københavns Universitet

Sten Rynning, lektor, Syddansk Universitet

Knud Erik Jørgensen, lektor, Aarhus Universitet

Ole Kværnø, Chef, Institut for Strategi, Forsvarsakademiet

Theo Farrell, Senior Lecturer, University of Exeter

Iver Neumann, seniorrådgiver, det norske udenrigsministerium, forskningsprofessor, NUPI

Mehdi Mozaffari, professor, Aarhus Universitet

Robert C. Nurick, Director, Carnegie Endowment for International Peace, Moscow

Mikkel Vedby Rasmussen, lektor, Københavns Universitet

Terry Terriff, Senior Lecturer and Director of the Graduate School of Political Science and International Studies, University of Birmingham

Ståle Ulriksen, vicedirektør og leder af FN-programmet, NUPI

Michael C. Williams, lecturer, University of Wales at Aberystwyth

Yderligere information

Yderligere information kan fås på DIIS's hjemmeside (www.diis.dk), eller ved at kontakte afdelingsleder Peter Viggo Jakobsen på 32 69 87 63 eller pvj@diis.dk.